

Posudok habilitačnej práce

Téma: Premeny súčasnej spoločnosti (sociálno-etické dimenzie)
Autor: Mgr. Viera Zozuláková, PhD.
Oponent: Prof. PhDr. Vasil Gluchman, CSc.

Náročnosť spracovania riešenej problematiky

Mgr. Zozuláková, PhD. v predloženej habilitačnej práci, ktorú predložila v podobe publikovanej monografie, rieši veľmi aktuálnu a náročnú problematiku týkajúcu sa našej prítomnosti napríklad v podobe všeobecnej krízy západnej spoločnosti, ekologickej krízy, ale aj migrácie a celkového spochybnenia, resp. relativizácie hodnôt západnej civilizácie v súčasnom svete. Ešte významnejšou rovinou jej úvah je budúcnosť nielen európskej kultúry a civilizácie, ale ľudstva vôbec v kontexte úsilia o zachovanie existujúceho rastu vyspelých ekonomík sveta, prípadne v kontexte stratégií udržateľného rozvoja. Ona sa však primárne zamýšľa nad stratégiami opačnými, teda takými, ktoré sa prikláňajú k postupnému znižovaniu rastu, ako prostriedku záchrany ľudstva a civilizácie pred kolapsom.

Posúdenie úrovne spracovania práce

Predložená habilitačná práca má dve odlišné podoby spracovania, hoci tvoria súčasť jedného väčšieho celku a viažu sa ku skúmanej problematike. Jednu prezentujú jej prvé dve kapitoly: Spoločnosť v tranzitnom období (1. kapitola) a Koncepcia udržateľného znižovania rastu (degrowth) – 2. kapitola. Obidve kapitoly sú založené na obrovskom množstve cudzojazyčnej literatúry, hlavne anglickej, k danej téme publikovanej v knihách alebo časopisoch vydávaných v renomovaných vydavateľstvách a časopisoch mapujúcich hlavné trendy diskusie o týchto otázkach v posledných desaťročiach vo svete. Treba skutočne oceniť úroveň orientácie Mgr. Zozulákovovej, PhD. v takom množstve zahraničnej literatúry. Druhú podobu predloženej habilitačnej práce predstavuje tretia kapitola Odcudzenosť človeka – hodnoty a sloboda, ktorá na rozdiel od predchádzajúcich dvoch kapitol je založená hlavne na novinových článkoch publikovaných vo významných svetových denníkoch, ako napríklad The New York Times, The Guardian, USA Today atď.

Prvé dve kapitoly sa venovali ekologickej problematike a otázkam ekonomického rastu hlavne vyspelých ekonomík sveta cez kritický pohľad na teórie obhajujúce potrebu rastu (hlavne ekonomický neoliberalizmus). Autorka v tretej kapitole sústredila svoju pozornosť na hodnotovú vyprázdnenosť západnej civilizácie, čoho dôkazom je migračná kríza a spôsob jej riešenia v Európe, zvlášť v rámci EÚ a prenasledovanie kresťanov vo svete.

Prínos a úroveň výsledkov práce

Pokiaľ ide o prínos predloženej habilitačnej práce, najviac oceňujem jej prvé dve kapitoly, ktoré čitateľovi predostierajú obrovskú šírku podnetov k uvažovaniu nad témou ekologickej krízy ako aj krízy konzumnej západnej spoločnosti. Veľmi varovne vyznievajú jednotlivé prezentované názory na budúcnosť ľudstva ženuceho sa za vidinou neustáleho rastu, uspokojovania stále nových a nových potrieb, ktoré generuje výroba, nie spotreba, ktoré robia z príslušníkov vyspelého západného sveta objekt manipulácie guruov psychológie marketingu a psychológie konzumu. Tým sa západný konzumný človek stáva podobný veвериčke bežiacej

v neustále sa otáčajúcom bubne až padá vysilená a bubon ju odhodí ako slabú, nevýkonnú a nepotrebnú, pretože nezvládla stále zrýchľujúce tempo bubna, v našom prípade stále zrýchľujúce sa tempo konzumu nových tovarov masovej spotreby elektronického, automobilového, odevného, kozmetického atď. priemyslu. Odpoveď na to je hnutie, resp. sú hnutia usilujúce o znižovanie rastu, ktoré sa však pomerne málo dostávajú do povedomia širokej verejnosti vyspelých krajín, pretože rast životnej úrovne je tým lákadlom, na ktoré politici získavajú hlasy vo voľbách a nie na sľubovaní škrtenia výdavkov a uťahovaní opaskov. Preto súhlasím s autorkou, že hnutie za znižovanie spotreby a rastu môže byť úspešné iba na nadnárodnej úrovni, keď sa stane súčasťou vládnej politiky najvyspelejších krajín sveta združených napríklad v G7. Pokiaľ sa takéto ciele nestanú súčasťou vládnych politik týchto krajín, je veľmi malá pravdepodobnosť, že by tieto hnutia a ich ciele mohli významnejším spôsobom ovplyvniť budúcnosť ľudstva v krátkodobom časovom horizonte. Prejavy uvedomelosti jednotlivcov môžu byť sympatické a dôkazom ich vysokej mravnej, ekologickej i politickej zodpovednosti, ale nie sú riešením pre budúcnosť ľudstva.

Tretia kapitola týkajúca sa slobody, krízy hodnôt, migrácie, náboženskej slobody a podobne prezentuje vážne sociálne, politické, ekonomické, ideologické, kultúrne, ale aj náboženské problémy súčasnosti. Za určitý nedostatok tejto kapitoly považujem, že je spracovaná hlavne na novinových článkoch dokumentujúcich prejavy týkajúce sa ohrozovania slobody, tradičných európskych hodnôt spojených s kresťanstvom, čoho príkladom je podľa autorky hlavne migrácia a jej spôsob riešenia v rámci EÚ, pod vedením Nemecka.

Hoci v názve monografie, resp. habilitačnej práce sa vyskytujú aj sociálne-etické dimenzie, v práci sú viac latentné než reálne vyjadrené. Preto by som formuloval požiadavku vo vzťahu k Mgr. Zozulákovej, PhD., aby v reakcii na posudky oponentov jasne pomenovala sociálne-etické dimenzie problematiky obsiahnutej v jednotlivých kapitolách predloženej práce, aby „vytiahla na svetlo sveta“ to, čo je implicitne obsiahnuté v práci a takto urobila zadosť aj samotnému názvu práce a danej problematike. Nesporne, etické a morálne aspekty všetkých otázok, ktorým sa autorka venovala v práci sú prítomné v jej úvahách, ibaže treba ich pomenovať, aby sa mohli stať predmetom diskusie jednak počas habilitačného konania, ale aj v nadväznosti na publikovanú monografiu.

Posúdenie formálnej stránky práce (jazyk, štýl, štruktúra)

Predložená habilitačná práca po formálnej stránke spĺňa všetky požadované kritériá, keďže už predtým prešla potrebnými úpravami v súvislosti s jej publikovaním v podobe monografie v roku 2021.

Explicitné vyjadrený návrh na udelenie vedecko-pedagogického titulu docent

Habilitačnú prácu *Premeny súčasnej spoločnosti (sociálno-etické dimenzie)* Mgr. Viery Zozulákovej, PhD. *odporúčam* prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe a habilitačnej prednáške *odporúčam* udeliť jej vedecko-pedagogický titul docent v odbore *etika*.

V Prešove, 31.1.2022